

Interjú: Lenkey-Tóth Péter festőművésszel

„Szeretem, ha van benne dráma. Ilyen csendes dráma”

Egységes, erős anyag. Komoly megállapítás és más visszajelzések.

KÉPZŐMŰVÉSZET. „Amit én festek, az alapvetően a csend. Igazából ez érdekel, hogy súlyos csend legyen.” A különös hangulatú képeiről mondja ezt: részleteket emel ki a tárgyi világból úgy, hogy sötét háttér előtt ábrázolja ezeket: párna, kerevet, függöny nyer saját fényt, e világi ragyog súlytalanul, mint ha másik világról lenne.

Az utóbbi két év munkáiból, főleg a függönyös képekből rendezett önálló kiállítást Szentendrén a Vajda Lajos Stúdió Pincegalériájában. A függöny félig áttetszősége izgatja, a más tárgyaknál dinamikusabb formája.

„Hölgyeim és uraim, nyilvánvaló, hogy Lenkey-Tóth Péter képei önmagukért beszélnek” - ezzel nyitotta meg a tárlatot Felugossy László képzőművész.

Lenkey-Tóth Pétert kérdeztem.

A hazai képzőművészet nagy hírű központjában rendezhetett önálló kiállítást. Hogyan számít ez?

Számomra minden kiállítás fontos. A szentendrei is az. Jelentőséggel bír a tér: gyönyörű a hely, úgy is, amikor üresen áll. Azt érzem, hogy illenek oda a műveim. A pince rusztikussága és a képeim jól kiegészítik egymást. Olyan, mint ha lebegnének a megfestett tárgyak. Nem vagyok benne biztos, hogy többen nézik majd meg, mint egy miskolci tárlatot, de számít, hogy kik látják. Bár különösebb visszajelzések szerintem nem lesznek róla.

Minek tulajdonítja ezt?

Korlátozott a szakmai nyilvánosság. Nekem egyébként mindig a megnyitók a lényegesek. Azt látni: hogyan működik egészben, amit elterveztem. Most nagyon elégedett voltam: működött. Megvolt a visszajelzés is, a megnyitón a látogatók, a kollégák elmondták, milyenek látják a munkáimat ebben a térben.

Befolyásolják a visszajelzések?

Valahogyan mindenkinek számít. Olyan mértékben mondjuk nem, hogy a jövő-

vel kapcsolatban bármire is kötelezzen.

Mik a jó mondatok egyébként? Például, hogy az utóbbi időszak egyik legegységesebb, legerősebb anyaga azok közül, amit láttak ebben a galériában. Szerintem ez komoly megállapítás.

Mondjuk az ön művészete elég határozott irányt követ – nehéz lenne nem egységesnek mondani.

Ilyenek a képek. Ha akartam volna, se tudtam volna ennél kevésbé egységes anyagot kiállítani. Nyilván volt tudatosság a válogatásban, hogy mi kerüljön mi mellé a kiállításon. Én elégedett vagyok vele. Ez számomra eléggé fontos.

Ha azt mondom, hogy ez a kiállítás többféle értelemben is határátlépés, ez vállalható megállapítás az ön számára? Másik földrajzi térségben bemutatkozni, az önetől távolabb eső művészeti felfogásban született Vajda Lajos Stúdió Pincegalériájában.

Miskolcon élek, vállaltam ezt a „vidékiességet”. Manapság csak azért számít, hol él az ember, hogy milyen kollégákkal találkozhat, és milyen lehetőségei vannak. Én lassan abban sem hiszek, hogy Budapesten kell élni a több lehetőséghez. Hogy ez a helyzet határátlépés lenne? Nem ez az első, ami velem történik. Láthatóak voltak képeim fontos helyeken. A tavalyi londoni Sunny Art Prize-on finalista lettem. Bekerülni több száz alkotó közül a legjobb harmincba, az már erős visszajelzés. Látom, hogy Londonban működik, amit csinálok. Valószínűleg működik itthon is.

Ezt hogy érti? Általában és a saját maga számára rendben van a művészete, vagy hogy a világban is megvan a helye?

Már nincsenek bennem azok a kétségek, amik az útját, a saját hangját kereső fiatal művészként voltak. Úgy értem tehát: megvan a helyem a világban. Látom, hogy vannak trendek, és az én dolgaim - valamilyen módon - trenden kívüliek. Ezt már képes vagyok úgy megélni, mint abszolút jó dolgot. Fellapozok egy katalógust, és az én képeimen látszik, hogy ezek mások.

Nem lehet hasonlítani, hogy „ez olyasmi, mint...”

De, biztosan lehet. Persze. Készülök a rehabilitációs előadásomra, és az egyik témám éppen a képzőművészeti allúziókat érinti: hogyan utal az egyik mű a másikra, hogyan használja fel a formáit. Egy festőkollégám mondta erre: manapság már mindenkire minden hat. Mindenki utalhat mindenkire. Bárkire. Ezt nem lehet elkerülni. Rám is hatnak, de mégis próbálok ebből sajátot gyúrni. Valószínű, valamilyen szinten sikerül is.

Kinek a hatását érzi ki abból, amire már a sajátjaként tekint?

A szentendrei kiállításon azt mondta valaki: „ez ilyen klasszikus: olaj-vászon. Manapság már nem ez a divat”. Mire én: „ilyen klasszikus vagyok”. Eljött Szirtes János megnézni a kiállítást, az egyik képem Velázquez juttatta az eszébe. Persze, voltam a Pradóban, tanulmányoztam Velázquez-képeket: hogy vannak ezek megfestve. Ezt a reprodukciók alapján nem lehet megállapítani. Én az ilyen klasszikusokat tekintem mintának.

Témaválasztásban? Festői technikában?

A technikáról beszéllek. A festészet végül is arról kellene szólnon, hogyan fessünk meg valamit. Ez is hordoz persze tartalmi jelentést. A témaválasztás pedig gyakorlatilag nem nagyon változott évszázadok óta, csak az, hogy ki milyen módon közelít hozzá. A klasszikus témák ugyanúgy élnek: portré, csendélet, enteriőr. Jó, ott van az absztrakt, de az meg kifejezetten a festészetéről magáról szól.

A képeit jellemző tárgyi ábrázolás témaválasztás szempontjából sem tűnik általánosnak. Hogyan választ? Kizár dolgokat, részleteket, amelyeket biztosan nem festene meg, mert unalmasok vagy nincs bennük semmi mítikus, vagy színikiemelésekkel tudná elérni azt a hatást, mint amilyen látvány mondjuk a függöny finom libbenése a sötét háttér előtt?

Inkább úgy van ez, hogy rááll a szemem bizonyos formákra, fény-árnyék hatásokra. Próbálok bennük megtalálni azt a jelentést, ami túlmutat a tárgyon önmagán. Van már tapasztalatom, hogy miből tudok olyan képet festeni. És csak kicsiket tudok változtatni. Esetleg. Ez nem annyira jó. Csak amikor nagyobb változtatnék, magam is meglepődök az eredménytől: „ezt azért mégsem”.

A képei látványvilágát egy írásában valamiféle östémaválasztással hozza összefüggésbe: a művészete előzményeként felködlik egy kora gyermekkori emléke, óvodai festés közben a matt fekete bakeliten a fehér temperacsík. Ez a felnőtt megvilágosodása. Már jó pár éve festettem, amikor az egyik képemről ez

jutott az eszembe. Akkor jöttem rá, mennyire erősen él bennem az emlék. Ha éppen mást festettem volna, lehet, az a látvány másféle emléket hívott volna elő.

Keresne egy másik összefüggést a jelen és a múlt között?

Ennyire lecsupaszított vizuális élményem nincs másik, mint ez.

De az azonosított élmény úgy van-e jelen a tudatában, mint aminek meg is kell felelnie?

Nem. De a megtalált útról nehéz letérni. Ad egyfajta biztonságot is, hogy ebben

Lenkey-Tóth Péter: Látom, hogy vannak trendek, és az én dolgaim – valamilyen módon – trenden kívüliek
FOTÓ: ÁDÁM JÁNOS

a gondolati-vizuális keretben ki tudom fejezni azt, amit szeretnék. Csak hát, látva más művészek gyakorlatát is, azt gondolom: nehéz nem megismételnie önmagát az embernek. Mindig bennem van, hogy szeretnék valamit változtatni, kicsit másképpen fogalmazni, de úgy, hogy azért ott maradjak, azon a mezsgyén.

A képein a tárgyakat rendre sötét mezőben ábrázolja. Fura nézői élmény: foglalkoztatnánk a világnak avval a konkrét részével, amelyet lefestett, de nem hagy nyugodni a háttér-előtér viszonya: mit takar a fekete rész? Ön tudja? Semmit. Képzeljük el, mint a színpadot, amelyen az erős fényben ott áll a főszereplő. Én így gondolom el. És nem takarok ki semmit.

A kiemlést szolgálja?

Szándékom szerint: igen. Fontos, hogy fekete. Egy szakmai beszélgetésben elmondtam: úgy közelítek ehhez, hogy ez: semmi. Az ellenérv az volt, hogy ez inkább: valami.

Minden esetre érdekes, hogy ugyanazt látjuk, mégis végletesen másként gondolunk rá. Szerintem létezik ilyen helyzet. Egyébként most már én is azt mondom inkább, hogy

ez: valami. Egy másik beszélgetésben egy gyerek úgy reagált, hogy „huh, milyen nehéz lehetett megfesteni ezt a tárgyat”. Azt feleltem: a feketét sokkal nehezebb megfesteni.

Én is azt gondolnám, hogy a tárgy különös ragyogását megfesteni a nagyobb feladat.

Már nem érzem, hogy technikailag gondot okozna ezeknek a megfestése. Addig csinálom, amíg olyan nem lesz. Van, hogy hibázok. Kidobom vagy félreteszem, újra megcsinálom. Másodszorra majd olyan lesz, ami jobban közelít ahhoz, amit akartam.

Soha nem unna rá a világnak erre a fajta ábrázolására?

Nem. Nem olyasvalami. Sokszor már unom. Ezért is próbálok kísérletezni. De mégis nehéz ebből kikeveredni.

Ahogy beszél az alkotásról, inkább olyannak tűnik, mint aki uralja az alkotói helyzetet: ön vezeti a formát, és nem a forma önt.

Amit én festek, az alapvetően a csend. Igazából ez érdekel, hogy súlyos csend legyen. A tárgy végül is aprópárra, hogy fessék. Nagyon szűk skálát választottam, gyakorlatilag egyre tudatosabban. Erre sodródtam. Kellott egy-

fajta felismerés, hogy ez jó, és hogy mit akarok kihozni belőle. Először a feketék voltak. Nem a nagy kontrasztból indultam, hanem a kicsiből. Mostanában gondolkozok azon, hogy váltani kellene. Mi lenne, ha világos lenne a háttér. Pasztell lenne az egész. Nem festettem még egy ilyet sem, de itt van előttem. Hogy szép, biztosan.

Mit tartja vissza, hogy kipróbálja?

Nem vagyok benne biztos. Az is eszembe jut, hogy a kiállításon volt ilyen értékelés: „milyen lírai”. Biztosan az. De azt gondolom, van benne drámai is, ezekkel az erős kontrasztokkal. Szeretem, ha van benne dráma. Ilyen csendes dráma.

Illik-e erre a festészetre a minimalizmus megjelölés, mint ahogyan mondjuk az irodalomban Raymond Carver minimalista elbeszélései kínálják a drámát? Jó szó a minimalizmus. Sőt, sokszor úgy gondolok ezekre, mint absztrakt képekre, mert annyira másodlagos a tárgy, amit ábrázolok. Sokkal inkább a foltja érdekel. A festék, a színátmenet. A festői problémák, hogy ebben hogyan jelenik meg az elmélyülés.

BUJDOS ATTILA
attila.bujdos@eszak.hu

A szentendrei tárlat augusztus 4-ig látogatható
FOTÓ: MAGÁNARCHÍVUM